

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvtatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum cognoscant cogitationes cordium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](#)

qua sensu aliquid percipiāt: sed quia d^a cognoscunt aliquid cum sit præsens, quod ante non cognouerant per modum prædictum.

A^d xii. dicendum, q^{uod} hoc q^{uod} demon non cognoscit id, quod est futurum, nō prouenit ex eo q^{uod} intellectus tuus sit in potentia: sed ex eo q^{uod} singulare futurum nondum participat formam speciei, cuius similitudo actu p^{re}xstitit in intellectu dæmonis.

A^d xiii. dicendum, q^{uod} quatuor viis procelerunt

aliqui ponentes omnia ex necessitate evenire, quorum vna sive via Stoicorum: qui imponebant necessitatem futuris evenientibus ex certa serie causarum adiuvicem connexarum, quam fatum dicebant, &

ad hoc tendit hæc ratio: ed Arito. solvit eam in 6. Metaphysic. dicens, q^{uod} si duo supponantur, q^{uod} somne quod evenit habet causam: & q^{uod} posita causa necessitate est effectum ponit, sequitur omnia ex necessitate contingere. Erit enim quemlibet effectum futurum reducere in aliquam causam præsentem, vel praeteritam, quam ex quo est vel sicut necessitate est, eam et vel sive, pura, q^{uod} iste occidetur si de nocte exhibet domum: exhibet autem si voleret bibere quod voleret, si sitiet: & hoc erit si comedet salam: & forte iam comedet vel comedit. Vnde sequitur q^{uod} necessarium eum erit occidi: sed utrumque prædictarum suppositionum falsa est. Falsum enim est q^{uod} causam posita etiam si de se sufficiens, necessitate est effectum ponit: quia potest impediri, puta, ignis a combustionē lignorum per injectionem aquæ. Similiter etiam non est verū, quod omne quod evenit habeat causam. Quadam enim eveniunt per accidens: quod autem est per accidens non habet causam, quia proprie non est ens, vt Plato dixit. Vnde quod iste fodiar sepulchrū causam habet: & iterum q^{uod} in aliquo loco conditus sit thefaurus causam habet: sed iste concursus qui est per accidens. Et hunc volentem sepulchrum fodere in loco, vbi est thefaurus reconditus, non habet causam, quia est per accidens.

A^d xv. dicendum, q^{uod} quidam voluerunt impo-

nere necessitatem futuris evenientibus ex prouiden-

tiā diuina, in qua fatum constituebant, & ad hoc vici-

derat hæc ratio tendere. Ideo enim Aug. dicit nihil in mundo temere fieri, quia omnia sunt prouiden-

tiā diuina subiecta: sed hoc non tollit contingentiam

futurorum evenientia, neque propter certitudinem diuinam cognitionis, neque propter efficaciam diuinę voluntatis. & hoc quidam quantum ad scientiam patet ex his, quae supra dicta sunt. Sicut enim se habet diuina scientia ad futura contingentia: sic se habet oculus noster ad contingentia, quae in praesenti sunt, ut dictum est. Vnde sicut certissime videmus Sortem federe cum federe, nec tamen propter hoc sequitur quod sit simpliciter necessarium:

ita etiam ex hoc quod Deus videt omnia, que eveniunt in seipsis, non tollit contingentia rerum.

Ex parte autem voluntatis considerandum est, q^{uod} voluntas diuina est viuenter causa entis, & viuenter alter omnium, quae consequuntur modum necessitatis & contingentia. Ipsa autem est supra ordinem necessitatis, & contingentis: sicut est supra to-

tum esse creatum. & ideo necessitas & contingentia in rebus distinguuntur non per habitudinem ad voluntatem diuinanam, quae est causa communis: sed per comparationem ad causas creatas, quas pro-

potionalemiter diuina voluntas ad effectus ordinavit, ut si necessariorum effectuum sint causæ intransmu-

tabiles, contingentium autem transmutabiles.

E^d xvi. dicendum, q^{uod} ratio & voluntas exci-

tantur quidem ad agendum ab aliquo exteriori, qd inducit passionem in corpore, aut in viribus sensiti-

bus: sed in potestate rationis, & voluntatis rema-

net ut operetur, vel non operetur secundum motū

talium passionum.

A^d xvii. dicendum, q^{uod} illa tangit quartā

viam ex qua aliqui necessitatem actibus humanis imponere voluerunt: sed adhuc repellendum cō-

siderandum est, q^{uod} mouetur voluntas a bono: sicut intellectus a vero. Intellectus autem ex necessitate al-

lent primis principiis, quae sunt fm se nota, & omni- bus illis, quae ex his considerat ex necessitate cō-

cludi: quia sine his principiis vera esse non possunt.

& similiter voluntas ex necessitate appetit ultimū fi-

nem, qui est propter se appetendus (omnes enim ex necessitate volunt esse beatū) similiter ea que cō-

siderant, ut sine quibus beatitudo esse non possit.

Alia vero eligibila quae possunt considerari, vel si-

cuit ad beatitudinem pertinentia secundum aliquā

rationem boni, vel sicut impeditiū, ita tamen ut

sine his beatitudo possit haberi, voluntas non ex

necessitate affectat: sicut nec intellectus opinabilis

assentit de necessitate, in quibus considerat,

quod eis remoris, nihilominus stare possunt prin-

cipia per se nota.

A^d xviii. dicendum, q^{uod} quidā etiā conati sunt futuris evenientibus necessitatē imponere ex virtute cœlestium corporum, in qua fatum constituebat.

& secundū hoc procedit hæc rō. Quæ quidē defi-

cit. primo in hoc, q^{uod} non omnia principia futurorū evenientium sunt subiecta virtuti cœlestium corporū.

Intellectus n. & per cōsequens voluntas, quæ in rō-

ne est, non sunt vires alicuius organi corporalis. & ideo nō subduntur directe actioni alicuius corpo-

ralis virtutis. Deficit etiā quantum ad effectus pure corporales virtus. n. corporis cœlestis est virtus naturalis. Natura autem semper tēdit ad vnum: id autem qd est per accidens non est vere vnum, ut dicitur in

5. Meta. Vnde id, quod est per accidens pōt quidem quandoq; reduci in aliquam causam intellectuā, quæ potest accipere, ut vnum id, quod est per acci-

dens: nō aut in causam naturalem. Manifestum est autem in effectibus pure corporalibus multa eveni-

nire per accidens, puta, q^{uod} fulgur cadat in loco nemoro, vbi sunt multa arbores sita, quæ accendi-

tur & comburunt totam silvam. vñ non oēs effe-

ctus pure corporales reduci possunt, sicut in cau-

sam, in virtute cœlestis corporis. & propter hoc nō

oēs corporales effectus cœlestium corporū ex ne-

cessitate eveniunt, quia possunt per accidens impe-

diri: sicut dicitur in lib. de somno & vigil. q^{uod} mul-

ta in commotionibus aeris non eveniunt, quorū

signa p^{re}cesserunt in cœlestibus corporibus.

A^d xix. dicendum, q^{uod} ratio & voluntas exci-

tantur quidem ad agendum ab aliquo exteriori, qd inducit passionem in corpore, aut in viribus sensiti-

bus: sed in potestate rationis, & voluntatis rema-

net ut operetur, vel non operetur secundum motū

talium passionum.

A^d xx. dicendum, q^{uod} illa tangit quartā

viam ex qua aliqui necessitatem actibus humanis imponere voluerunt: sed adhuc repellendum cō-

siderandum est, q^{uod} mouetur voluntas a bono: sicut intellectus a vero. Intellectus autem ex necessitate al-

lent primis principiis, quae sunt fm se nota, & omni- bus illis, quae ex his considerat ex necessitate cō-

cludi: quia sine his principiis vera esse non possunt.

& similiter voluntas ex necessitate appetit ultimū fi-

nem, qui est propter se appetendus (omnes enim ex

necessitate volunt esse beatū) similiter ea que cō-

siderant, ut sine quibus beatitudo esse non possit.

Alia vero eligibila quae possunt considerari, vel si-

cuit ad beatitudinem pertinentia secundum aliquā

rationem boni, vel sicut impeditiū, ita tamen ut

sine his beatitudo possit haberi, voluntas non ex

necessitate affectat: sicut nec intellectus opinabilis

assentit de necessitate, in quibus considerat,

quod eis remoris, nihilominus stare possunt prin-

cipia per se nota.

A^d xxii. dicendum, q^{uod} virū d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

scant cogitationes cordium & vi-

tem, q^{uod} d^a mones cogno-

QVÆS. XVI. DE DÆMONIBVS, ART. VII.

futura tripliciter. vno modo secundum potentiam tantum, quia s. æqualiter possunt esse vel non esse, q̄ dicuntur cōtingentia ad utrumlibet. Quædam vero sunt in causis suis, non solum secundum potētiam, sed secundum rationem cause actiū, quæ non pōt impediri a suo effectu. & hæc dicuntur ex necessitate contingere. Quædam vero sunt in causis suis, & fm potentiam & secundum causam actiū, quæ pōt tamen impediri a suo effectu. & ista dicuntur cōtingere, vt in pluribus. Quia vero vnumquodque cognoscitur secundum q̄ est in actu, nō autem secundum q̄ est in potentia, vt dicitur in 9. Metaphys. inde est q̄ ea quæ sunt ad utrumlibet, nō possunt præcognosci in suis causis determinate, sed sub disuersione, vt pote quia erunt, vel non erunt. sic enim habent veritatem. Ea vero, quæ sunt in causis suis, vt ex necessitate ab eis prouenientia, possunt per certitudinem cognoscari in causis suis ab homine, & multo certius a dæmoni vel ab Angelo, quibus magis est nota virtus causarum naturalium quam hominibus. Ea vero quæ contingunt vt in pluribus, possunt cognoscari in causis suis non per omnimodam certitudinem, sed per coniœsturalem quandam cognitionem: certius tamen ab Angelis bonis vel malis, quam ab hominibus. Considerandum tamen, q̄ cognoscere futurum in causa sua, nihil est aliud quam cognoscere præsentem inclinationem cause effectuum, vnde hoc nō proprie est cognoscere futurum, sed præsens. vnde cognitione futurorum propria est Dei, secundum illud Isaiae 41. Annuntiatio quæ ventura sunt, & dicimus quid dī estis vos.

AD PRIMVM ergo dicendum, q̄ ratio illa procedit de futuris, fm quod cognoscuntur in suis causis.

AD SECVNDVM dicendū, q̄ dæmones de futuris qnq; vera prænuntiant, & qnq; falsa. vera autem prænuntiant prius cognoscentes ea, aut ex reuelatione bonorum spirituum a Deo derivata, aut in causis extrinsecis quarum virtutem cognoscunt, aut in proprio proposito, puta cum prænuntiant ea quæ sunt ipsi facturi. Falsa autem prænuntiant quandoque qdā volentes homines fallere, quia vt dicitur Ioh. 8, Diabolus est mendax, & pater eius scilicet mendi. Quandoque vero eo quod ipsi falluntur, vt pote cum diuinis prohibent facere quod proponebant: vel cum diuina virtute aliquid contingit praeter solitum cursum naturalium causarum, vt Aug. 32.6. tom.3, dicit libro de Diuinatione dæmonum.

AD TER TIVM dicendū, q̄ substantia & operatio dæmonis est qdem supra tps, quod est numerus motus coeli: tamen in eius operatione adjungitur tempus, secundum q̄ non omnia simul actu intelligit. Quod quidem tempus est vicissim quoddam affectionum, & conceptionum intelligibilium. Vnde Aug. dicit in 8. super Gene. ad literam, quod Deus mouet creaturam spiritualem per tempus.

AN QVAR TIVM dicendū, q̄ alia rō est de Deo qui rotum tps presentialiter intuetur, eo q̄ eius intellectus est oīo liberat pte, & sic respicit futurū vt existēs, quod non potest dici de angelo vel dæmoni.

AD QVINTVM dicendū, q̄ intellectus oīs abstrahit aliquo modo ab hic & nunc: aliter tñ intellectus humanus q̄ angelicus. Nam intellectus humanus abstrahit ab hic & nunc, & quātum ad ipsa cognita, quia nō cognoscit singularia q̄ sunt sub hic & nūc, & quantum ad ipsas species intelligibiles quæ sunt a conditionibus individualibus abstractæ. Intellectus autem Angeli boni vel mali abstrahit ab hic & nūc,

F quātum ad ipsas species intelligibiles q̄ sunt materiales & vniuersales, d̄ non autem quæ ipsa cognita. Cognoscit n. per species inctas propter earum efficaciam, non solum vnu sed etiam singularia, & ita differt in cognitio monis cognoscere præsenta, vel futura.

AD SEXTVM dicendum, q̄ angelii nō cognoscunt singularia, qnq; sunt in actu per species de multis, sed p species quæ prius habeant, ptem non cognoscabant ea, prout erat ipsius ratio est, quia omnis cognitio fit per quæ assimilationem cognoscētis & cogniti species intelligibiles quæ sunt in intellectu angelicis, directe similitudines resipientes naturas, per quas tamen singularia cognoscere posse tamē nū inquantū participant naturam, quod non est antequam sint in actu. Eratq; qnq; sunt in actu, cognoscuntur ab angelio, tamen vero accedit apud nos q̄ oculus statim q̄ specie lapidis, cognoscit lapide pexit, sicut intellectus angelici præexistunt rebus cognoscendis, formæ rerum præexistunt sensibus.

AD SEPTIMVM dicendū, q̄ cognoscere singulalia vt sunt pñtia, nō est supra virtutem angelici, sed solum cognoscere ea per hanc.

AD OCTAVVM dicendū, q̄ sicut dicit Dicitur de Diu. nomi. non potest inueniri dignitas similitudo creature ad Deum. Erratas cies quæ sunt in intellectu angelico, sunt in multis rationibus idealibus intellectus dum possunt eas adquare, vt videlicet ad omnianam, ad quæ se extendunt rationes idealibus, & tamen est diuini. Vnde licet ideales rationes in diuini, quæ penitus sunt supra tempus, & sunt differenter ad præsens, præteritum, & futurum, sequitur quidem modo se habeantibus intellectus angelici.

AD NONVM dicendum, q̄ formæ qualitatibus a diuina mente procedentes, habent sp̄ codem modo quantum ad rationes idealibus, autem quantum ad participationem qualitatis, quia qnq; forma speciei participatur à qualitate, individuis, qnq; vero ab alijs. Et sicut formæ intellectus angelici fm scipias, sp̄ codem non habent: sed ex transmutatione individuum, quod quandoque assimilaties existentibus in intellectu angelicis, q̄ autem non assimilantur.

AD DECIMVM dicendum, q̄ hoc dicitur reuelatione supernoru spirituū aliqua corporū naturale facultatē exceeding q̄ vero te suæ naturæ cognoscit, pertinet ad cognoscere. quia in causis naturalibus effectus p̄cognoscere. Sed circa actus humanos est cœpedētes, qui ex naturalibus causis p̄cipit, dæmones per experientiam multa cognoscunt.

AD XI. Dicendum, q̄ ea quæ futura sunt, serunt quidem in seculis præteritis, fm aliquantum tūdinē, nō tñ quantum ad omnia, sed formæ effectus futurus assimilat diuersis effectibus, ritis quantum ad diuersa. Et tamē cognitione similibus procedit in rebus contingentibus, sicut certitudinem proper transmutabilius teria, sed est cognitione coniecturalis.

AD XII. Dicendum, q̄ experientia procedit, inquit, sensus est cognoscitius alius, & fm hoc in dæmonibus ponitur experientia.

mo proprias cogitationes cognoscit. Alio modo, per aliqua corporalia signa, quod maxime manifestum est, cū ex interioribus cogitationibus homoducitur in aliquam passionem. Quia si fuerit vehementer etiam in exteriori apparentia habet aliquod iudicium, per quod potest ēt a grossioribus deprehendi: sicut timētes pallecent, verecundati autem erubescunt, ut Philos. dicit in 4. Ethī. sed etiam si sit leuior passio deprehēdi potest a subtilibus medicis per cordis immutacionem quę ex pulsū percipitur. huiusmodi autem exteriora & interiora signa corporalia, multo magis dæmon cognoscere potest q̄ quicunque homo, & ideo certum est, q̄ dæmones aliquas cogitationes hoīum cognoscere possunt.

C secundum modum prædictū. vnde Aug. dicit in lib. de diuinatione dæmonum, q̄ aliquando dæmones hominum dispositiones non solum voce prolatas, verum etiā cogitatione conceptas, cum signa quadam ex animo exprimitur in corpore, tota facilitate perdificant, utram autem per hunc modum possint eas videre in seipsis, Aug. sub dubio dereliquit in lib. Rerum. Rerum. Peruenire ista ad notitiam dæmonum per nonnulla experientia compertum est: sed vtrum signa quadam dentur ex corpore co-gitantium, illis sensibilia, nos autē latenter, an alia via spirituali eas cognoscant, aut difficillime pōt ab hominibus, aut omnino non potest inueniri. Ad hunc ergo difficultatis inquisitionē cōsiderare oportet, q̄ in cogitatione duo sunt attēndenda, ipsa species, & visus species, qui est intelligere vel cogitare. Nam sicut in solo Deo nō differt forma, & ipsum esse: ita in solo Deo non differt species intellectus & ipsius intelligere, quod est esse intelligētem. Circa species autē intelligibilis considerandum est, q̄ vnuquisque intellectus alter se habet ad species intelligibilis superioris intellectus, & alter ad species intelligibilis intellectus inferioris. nam species intelligibilis superioris intellectus sunt vniuersaliores, & ideo nō possunt comprehendendi per species intelligibilis inferioris intellectus. & ideo inferior intellectus non pōt eas perfecte cognoscere: potest autem perfecte cognoscere ea, quae sunt in inferiori intellectu tanquam magis particularēs, & secundum suas vniuersaliores species potest de eis iudicare. Et secundum hoc cum intellectus angelicus sit superior ordine naturae nostro intellectu, possunt angeli boni vel mali species in aīa nostra existentes cognoscere: sed quantum ad vnum considerandum est q̄ visus specierum intelligibilium, qui est actualis cogitatio, dependet ex voluntate. Vt enim speciesbus habitualiter in nobis existentibus cum volumus. vnde & in 3. de anima. Cō. dicit, q̄ habitus est quo quis vtrum cū voluerit. Motus autem voluntatis humanae dependet ex summo ordine rerum, qui est summum bonum qd ēt ēm Platonom & Aristotēlē ponitur altissima causa. voluntas enim non est aliquius boni particularis, vt proprii obiecti: sed boni vniuersalis, cuius radix est summum bonum. Id autem, quod cadit sub ordine superioris causae, non pōt cognoscere inferior causa: sed solum superior causa mouens, & ille qui mouetur. Sicut si aliquis ciuis est sub præposito tanquam sub inferiori causa, & sub rege tanquam sub supra, non poterit præpositus cognoscere circa ciui, si qd immediate rex circa ipsum ordinauerit: sed hoc scit solum rex & ciuis qui mouetur ēm ordinem regis. Vnde cum voluntas interior nō possit ab alio nisi a Deo moueri, cuius ordini immediate

A subest motus voluntaris, & p cōsequēs voluntariae cogitationis, nō potest cognosci, neque a dæmonibus, neque a quocumque alio nisi ab ipso Deo, & ab hominē volente, & cogitante.

Ad PRIMVM ergo dicendum, q̄ homo impeditur a cognitione cogitationū, non solum ex ipsa natura cogitationū sicut dæmones: sed etiā ex ipsa grossitate luteorū corporum, quae sensus corporeus, ex quo dependet nostra cogitatio, penetrare nō potest, & secundum hoc loquitur Gregorius.

Ad SECUNDVM dicendum, q̄ sicut uisus corporalis nō potest oīen formā corporalem cognoscere: sed solum sibi proportionatam (non enim nota potest uidere lumen solis) ita etiam uisus spiritalis nō potest uidere omnem speciem spiritualium: sed sibi proportionatā potest autem uisus spiritalis angelī boni, uel mali, uidere formas spirituales intellectus nostri: non tamen propter hoc uident qualiter eis vituper cogitando.

Ad TERTIUM dicendum, q̄ in usū cognoscendi quādū in hac uita sumus, sēmp est nobis phantasma necessariū, quantūq̄ sit spiritualis cognitio: quia etiā Deus cognoscit a nobis p phantasma sui effectus, inquantū cognoscimus Deum per negationē, uel per causalitatem, uel per excellētiā, ut Dion. dicit in lib. de diuinis nominibus. Non tñ oportet, q̄ omnis cognitio in nobis cauētur ex phantasmis. Quādū enim cognitio in nobis cauētur ex reuelatione, & per hoc etiam patet responsio ad quartum quod procedit de usū cogitationis.

Ad QUINTVM dicendum, q̄ rō illa concludit, q̄ dæmon cognoscit formam intelligibilem nostrī intellectus. Non tamen ex hoc sequitur quod cognoscit cogitationem, ratione iam dicta.

Et similiter dicendum ad lexum.
In corp. art.

Quādū etiā ad hoc dici possit q̄ intellectus nobilis est intelligibilis per speciem intelligibilēm, inquantū p obiectum, cuius similitudo est forma intelligibilis, cognoscimus actum, & per actuū potentiam. Non autem oportet ita esse quantum ad intellectum angelī boni uel mali.

Ad SEPTIMVM dicendum, q̄ duplex est cognitio anima, una quidem qua cognoscitur de anima qd est, discernendo ipsam ab omnibus aliis, & quādū ad hoc melius cognoscit animā dæmon qui inuestigat eam in seipsis, quam homo qui inuestigat naturam ipsius per actus ipsius. Alia autē cognitio est anima qua cognoscitur de ea q̄ est: & hoc modo homo cognoscit animā percipiendo ipsam esse ex actib⁹ suis quos experitur. & ad hunc modum cognoscē di pertinet illa cognitio, qua cognoscimus nos aliquid cogitare. Quia autem sit natura cogitationis humanae melius cognoscit dæmon, quam homo.

Ad OCTAVVM dicendum, q̄ quādū dæmon cognoscit alias causas cogitationū: non tñ cognoscit In corp. art. oīes, q̄ nō cognoscit motū uolūtatis, ut dictū est.

Ad NONVM dicendum, q̄ dæmones enuntiant cogitationes hominum, inquantū eas cognoscunt per aliqua corporalia indicia, ut dictū est.

Ad x. dicendum, q̄ cognitio fit per assimilationē, nō quidē naturae: sed intentionis. Non enim lapis est in anima, ut per eum lapidem exteriorē cognoscamus, ut Empedocles posuit: sed species lapidis.

Et similiter etiam dicendum ad undecimum.
In corp. art.

Ad xii. dicendum, q̄ habitus aīe est quādā qualitas informans ipsam. & ideo magis pōt dæmon cognoscere habitū aīe, quam cogitationes ipsius, quae Quādū S. Tho. AA 2 sub.

1. de anima apud Aristotle. tēk. 25. cap. 2.

QVAEST. XVI. DE DÆMONIBVS. ART. IX.

sublacent voluntati. Nec tamen ex illo facto potest haberi, quod dæmon sciat aliqua esse in memoria hominis. Potuit enim esse, qd demon satisfecit dubitanti secundum illa, quæ ipse leiebat, non ex eo qd sciret philosophum illa cognoscere: vel poterat hoc scire per aliqua exteriora signa: uel potuit hoc fieri per aliquem angelum bonum.

Ad xiiii. dicendum, quod dæmon melius cognoscit cogitationes, quam anima alterius hominis, non quia videat eas in se: sed quia uidet eas per exteriora signa magis occulta.

Ad xiii. dicendum, qd idem signum corporale n generali potest respondere multis effectibus: sed itamen in speciali sunt aliquæ differentiæ, quas dæmon melius potest percipere quam homo.

Ad xv. dicendum, qd per uirtutē intelligibilem, qua angelus naturaliter cognoscit, nō accipit ex sensibus: potest tamē aliquid supernaturale cognoscere ex aliquo sensibili effectu, sicut hoīem esse Deū ex mortui fulcitione, nō quia ex sensibilibus spes intelligibiles accipiat: sed qd percepīdo effectus sensibiles, per species innatas, quas habet, coniicit aliqua excedentia cognitionem suā naturā.

Ad xvi. dicendum, quod nullo illorum modorum uoluntat occultat cogitationes hominis: sed dicitur eas occultare, quia ex hoc ipso occultarunt, quod ex uoluntate procedunt.

Ad xvi i. dicendum, quod Augustinus intendit loqui de naturis inferioribus, quas naturaliter angelii cognoscunt per formas innatas: non autē de cognitionibus uoluntariis.

ARTICVLVS IX.

Vtrum dæmones possint transmutare corpora transmutatione formalis.

L. 4. de trin. cap. 4. ante medium habetur uniuersitas folio 10-3.
NON quæritur, utrum dæmones possint transmutare corpora transmutatione formalis, & uidetur quod sic. Dicit enim Augustinus, in libro 83, quæstio. Omnia, que uisibiliter sunt, etiam per inferiores potestates aeris huius, non absurdē fieri posse creduntur. sed formales transmutationes inferiorum corporū sunt uisibiliter, quandoque qui dem naturaliter, quandoque autem miraculoſe. ergo fieri possunt per dæmones, qui dicuntur inferiores potestates aeris huius. Sed dicendum, quod huiusmodi transmutationes dæmones faciunt, nō propria uirtute, sed per virtutem aliquorum naturaliter actiuarum.

L. 18. ca. 18.2 med. tom. 5.
¶ 2 Sed contra, si solū per uirtutē naturalium actiuarū dæmones naturalia corpora transmutare possent, no n possent alias transmutationes facere, quæ per uirtutē naturalium agentium fieri possent: uirtute autē naturalium agentium nō potest transmutari corpus hoīis in corpus bestiale, quod tamē dæmones faciunt. Narrat enim Aug. 8. de ciuitate Dei, qd Cyrces magica arte socios Ulyssis murauit in bestias. & Archades quando transnabant quoddam stagnum, conuerteabant in lupos, & qd stabulari mulieres homines in iumenta conuerteabant. Non ergo sola uirtute naturalium actiuarum, dæmones corpora formaliter transmutare possent.

Glo. ordin. ibi ex Aug.
¶ 3 Prat. Super illud Psal. 49. Immisiones per angelos malos, dicit glo. qd Deus punit per malos angelos: sed quinque aliqua punitiones sunt factæ per transmutationem corporum humanorum, sicut uxor Lorth. Gene. 19. legitur cōuerſa in statuā salis, & sicut Diomedis dicitur cōuerſi fuisse in uolucres, sicut Aug. narrat 18. de ciuitate Dei, ergo uidetur qd de-

F mones possint corpora formaliter transmutare.

¶ 4 Prat. Quanto aliquid magis est actu, tanto cactus est in agendo, quia uinuimodo quodcumquid est maxime formalis, habet maximum virtutem alia corpora inferiora in agendo: sed cum

mon sit substantia spiritualis, formalior est in bet corpore, & magis in actu existens, ergo

virtutem magis efficacem ad agendum, quamqua corpora. Si ergo virtute quorūdam cor

porpora possint formaliter transmutare, magis hoc virtute dæmon fieri potest.

¶ 5 Prat. Illud quod habet aliquam formalitatem quandoque a perficiendo actionem illius, sicut quia non completa recipit illam formam.

G aliqua forma esset separata, habetur omnino formam: sed cum dæmones ponant illas, quædam spirituales & immateriales, coniuncte quod sint quædam forme separate. ergo habent agendi omnem actionem formæ. & si videtur possint corpora formaliter transmutare.

¶ 6 Prat. Dionys. dicit 13. c. Ccl. hierac. quæ fluvii significant thearithicos, id est diuinos, & copiosam ipsi & indeficiem affuentes, congiuentes, & viuificantes nutritios generabiliores, & ratio est transmutatio secundum formam boni angelii possint corpora formaliter transmutare. pari ergo ratione, & dæmones qui in

dem naturæ.

¶ 7 Prat. Corpora celestia mouentur a ministerium angelorum. A gunt autem agere intellectum, & voluntate: voluntas autem, si se habet. ergo angeli possunt diversimode mouere celestia mouere, variatio autem mouere tri-

H corporum variantur transmutationes formariorum corporū, quæ ex celestium corporum dependent. ergo uidetur qd angelii possunt transmutare inferiora corpora, propter pari ergo rōne dæmones, qui sunt eiusdem.

¶ 8 Prat. In lib. de causis dicitur, qd virtutem est infinita in inferius, quācumq; in finitum.

¶ 9 Prat. omnia corpora sunt infra intelligentiam & infinitate suæ virutis potest ea qualiter luerit immutare: sed intelligentia dicitur sive boni sive mali, possunt ergo dæmones a formaliter transmutare.

¶ 10 Prat. August. dicit in 3. de Trinit. qd de substantia ignis & aeris, & alia huiusmodi corporum eis a Deo permittitur: sed ignis & aeris modi corpora sunt susceptiva formaliter transmutationis. ergo dæmones possunt huiusmodi formaliter transmutare.

¶ 11 Prat. Quicunque inducit formam, transmutat: sed dæmones possunt inducere non solum accidentales, verum etiam substantiales. Nam Magi Pharaonis virtute dæmonum fecerunt. ergo uidetur quod dæmones possunt corpora formaliter transmutare.

¶ 12 Prat. Greg. dicit in quadam Hornig. quod angelos qui sunt de ordine virtutum, pertinet ad cere, in quibus ut dictum est, corpora transmutantur: sed dæmones sunt eiusdem naturæ, cu[m] angelis detur etiā qd dæmones possunt corpora in-